

PRVA HRVATSKA GIMNAZIJA ZA ISTRU I KVARNERSKE OTOKE

Godine 1949. gimnazija «Otokar Keršovani» u Pazinu proslavila je 50-godišnjicu svog postojanja i rada. Tom prilikom objavljen je i posebni »Školski izvještaj« za šk. g. 1949-50, 1950-51. i 1951-52. (edicija je tiskana u Puli, a ima 210 stranica, sadrži niz fotografija i tabela).

Edicija sadrži tekstove koji govore o svečanosti otvaranja nove školske zgrade, kojom prilikom je održao govor i Vladimir Bakarić, pa je njegovo izlaganje — zajedno s pozdravnim čestitkama Tita i R. Čolakovića — štampano na početku edicije. Slijede članci o ulozi pazinske gimnazije u općem kulturnom, ekonomskom i političkom uzdizanju naroda Istre, vrlo kritički osvrt V. Ujčića na knjigu »Stara pazinska gimnazija« Mate Balote, zatim tekstovi vezani uz samu proslavu, pa članak o Družbi sv. Ćirila i Metoda u Istri, niz đaćkih i drugih književnih priloga te opširni ljetopisi za šk. god. 1949—52.

Prva hrvatska gimnazija u Istri osnovana je 1899. god. u Pazinu. Bio je to rezultat teške dugotrajne kulturne i političke borbe Hrvata Istre i Kvarnerskih otoka za svoju gimnaziju. Borba za hrvatski srednjoškolski zavod počela je još 1874. god. kada je zastupnik dr Dinko Vitezić rodom iz Vrbnika, zatražio u bečkom Carevinskom vijeću da se hrvatskom narodu u Istri i na Kvarnerskim otocima da srednja škola. Ovaj prijedlog dočekan je burnim protestom vladajućih talijanaša i germanofila. Od tog događaja pa sve do 1899. god. kada je gimnazija osnovana vodila se žestoka borba za ostvarenje Vitezićeva

prijedloga i općenarodne želje Hrvati Istre i Kvarnerskih otoka — svjesni činjenice da čine dvije trećine življa ovog područja — ujedinjeno su i odlučno istupali na narodnim zborovima, preko svojih zastupnika u općinama, u porečkom saboru i u bečkom parlamentu uporno tražeći otvaranje hrvatske gimnazije. Sva ta traženja bila su jednakom upornošću i s omalovažavanjem odbijana. Da ironija bude veća, njemačke su vlasti u Pazinu, u samom srcu Istre, 1873. godine otvorile njemačku gimnaziju s osam razreda (Staats-Obergymnasium), ne bi li tako na neki način otupile uporno traženje hrvatske javnosti da dobije svoju školu da bi ujedno, djelujući kroz školu, započele s postupnom postepene germanizacije i hrvatskog i talijanskog življa. Ta gimnazija, pretvorena je kasnije u nižu, s četiri razreda (Staats-Gymnasium), ostaje u Pazinu do 1890. god. kada seli u Pulu.

Osnivanje njemačke gimnazije u Pazinu Hrvati su shvatili kao kulturnu i političku diverziju pa su još žešće i upornije tražili ostvarenje svojih prava. U toj borbi posebno je značajna 1887. godine, kada je delegacija Hrvata predvođena Krčanićem Dinkom Vitezićem predala caru predstavku sa zahtjevom da se otvori hrvatska gimnazija u Istri. No, tek 1898 vlada odobrava osnivanje i razvijanje hrvatske narodnarski talijanaši osjetili su se direktno pogođenima; oni su dobro znali što će ova ustanova značiti za očuvanje i razvijanje hrvatske narodne svijesti u Istri i zato su svim silama nastojali spriječiti provođenje u djelo vladine odluke, pa su zaprijetili da će i silom spriječiti njeno otvaranje. Hrvati Pazina i okolnih mjesta najavili su da će tako-

der silom braniti stečena prava. Dan otvaranja gimnazije dočekan je narodnim zborovima, pjesmom i krijesovima na okolnim brdima. Pred odlučnošću hrvatskog naroda talijanaši su se povukli; zadovoljili su se time što su iste godine u Pazinu otvorili svoju gimnaziju. Za njih je hrvatska gimnazija predstavljala težak udarac i izgublenu bitku.

U zgradi bivše njemačke gimnazije prvu školsku godinu ujesen 1899. upisuje 120 učenika. Bila su to pretežno djeca istarskih sela, bistri i marljivi dječaci, buduća inteligencija, budući kadrovi za nove borbe koje su hrvatskom narodu u Istri predstojale.

Da bi se učenicima i školi pomagalo materijalno, osnovano je »Đačko pripomoćno društvo«. Članovi Društva bili su mnogi rodoljubi iz Istre i ostale Hrvatske, a posebno se isticao u radu pazinski načelnik i narodni zastupnik Dinko Trinajstić iz Vrbnika. Društvo je na kraju svake školske godine izdavalo tiskani izvještaj. Ono je pomagalo siromašne učenike u odjeći, knjigama, plaćanju stana i drugim novčanim potporama.

I sama škola s vremenom postaje sve bolje opremljenom. Raste broj knjiga u nastavničkoj i učeničkoj knjižnici, povećava se broj nastavnih pomagala u prirodopisnoj, fizikalnoj, zemljopisnoj i muzičkoj zbirci. Za nastavu tjelovježbe škola posjeduje 30 sprava.

Od samog osnivanja gimnazije mnogo se radilo na tome da se u Pazinu sagradi đački dom. Već je biskup i rodoljub Juraj Dobrila nastojao da se u konvikt smjeste djeca siromašnih roditelja koja će biti odgajana u hrvatskom duhu i da se od njih stvori kadar hrvatskih narodnih svećenika koji će znati da se odupru tuđinskoj politici biskupa stranaca. Konvikt je neposredno pred prvi svjetski rat djelomično dovršen, ali je Italija u njega smjestila učenike talijanske gimnazije. Poslije drugog svjetskog rata smješteno je u tu zgradu Biskupsko sjemenište s Klasičnom gimnazijom.

Nekoliko je istaknutih profesora radilo na Hrvatskoj gimnaziji u Pazinu. Prvi njen direktor bio je Fran

Matejčić rodom iz Pazina, drugi Ivan Kos porijeklom Slovenac, a profesori bili su npr. Ivan Ivančić, Zgrablić, slovenski književnik Pregelj, Belulović, Josip Roža, Saša Šantel, poznati slikar i glazbenik (ilustrirao Nazorovog »Velog Jožu«), Stjepan Figurić, dr. Mato Kević, Franjo Novljan i dr. Među tim imenima posemno treba istaći ime Vladimira Nazora koji radi na školi od 1904—1906. i tu se, u Pazinu, nadahnjuje motivima za mnoga svoja djela.

Pazinsku hrvatsku gimnaziju završilo je potpuno oko 200 učenika. Među njima i Otokar Keršovani, njezin odličan učenik, a kasnije borac, čije ime nosi današnja pazinska gimnazija. Tu su primili svoje srednjoškolsko obrazovanje naši ugledni naučni radnici — dr. Srećko Zuglija, dr. Mijo Mirković i dr.

Iako prostorno udaljeni od ostalog dijela Hrvatske, đaci Hrvatske gimnazije u Pazinu nisu bili izvan vremena i dagađaja. Čitali su »Vijenac«, »Riečki Novi List«, »Novosti«, »Obzor«, oduševljavali se Supilom, Marxom. Đaci su organizirali manifestacije u povodu obljetnice pogibije Zrinskog i Frankopana, štrajkali 1912. god. za vrijeme balkanskih ratova. Učenici Gimnazije izdaju 1914. god. list »Učka«, a postojalo je i društvo »Dobrila«.

Talijanske okupacione vlasti zatvaraju školu 1918. god. pljačkaju i uništavaju njen inventar. Međutim, nisu uspjeli uništiti posijano sjeme. Ono je i za vrijeme najžešćeg fašističkog terora postepeno klijalo, da bi 1943. god. buknuo u opći narodni ustanak.

Oslobođenje donosi obnovu Hrvatske pazinske gimnazije. U povodu proslave 50-obljetnice njenog djelovanja (1889—1949) ona dobiva i novu, modernu zgradu.

Najveća je tekovina Hrvatske gimnazije u Pazinu što je ona tijekom svog postojanja »iz seljačke i radničke sredine odgojila napredne omladince, rodoljube, prave sinove svog naroda koji su se našli na moćnom radu za slobodu svoje Istre kako u samoj Istri, i u emigraciji, tako i u redovima narodnooslobodilačke borbe«.

Zlatko Keglević

**Spomenica
gimnazije »Čedo Žic«
u K r k u
1921 - 1971**

**K R K
1971**

KRČKI ZBORNIK

POVIJESNOG DRUŠTVA OTOKA KRKA
PODRUŽNICE POVIJESNOG DRUŠTVA HRVATSKE

SVEZAK 3

Urednički odbor:

dr BRANKO FUČIĆ

PETAR STRČIĆ (glavni urednik)

RIKARD ŽIĆ

RUDOLF ŽIĆ

Urednik ovog sveska:

FRANJO MATEJČIĆ

Slika na koricama:

ANTON DEPOPE (Motiv grba grada Krka)